

2025-10-23
S2025/01796 (delvis)

Socialdepartementet

Folkhälsomyndigheten
171 82 Solna

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag till Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen att ta fram underlag för uppföljning av målet för tobaks- och nikotinpolitiken

Regeringens beslut

Regeringen ger Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram och leverera underlag i form av statistiska mått för uppföljning av målet för tobaks- och nikotinpolitiken. Underlaget ska möjliggöra uppföljning av målet om minskade medicinska och sociala skador orsakade av tobaks- och nikotinprodukter. Uppföljningen ska göras av dels skadeverkningar uppdelat på olika tobaks- och nikotinprodukter, dels bruk uppdelat på olika tobaks- och nikotinprodukter. Uppdraget ska samordnas av Folkhälsomyndigheten. Socialstyrelsen ska bistå med nödvändig statistik i den mån de har sådan till Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen ska senast den 1 april 2026 lämna en gemensam skriftlig redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

För uppdraget får Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen under 2025 använda högst 250 000 kronor vardera som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2025 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 53 God folkhälsa.

Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2025.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2026 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut

Ärendet

Målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken ändrades avseende tobakspolitiken i samband med budgetpropositionen för 2025. Målet ändrades från ett minskat tobaksbruk, till minskade medicinska och sociala skador orsakade av tobak. Vidare utvidgades målet till att omfatta alla nikotinprodukter. Det nya målet blev således ”ett samhälle fritt från narkotika och dopning och minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol samt tobaks- och nikotinprodukter”.

Det nya målet för tobakspolitiken innebär att de gradskillnader av olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade klargörs. Cigaretter och röktobak utgör en större hälsofara än rökfria tobaks- och nikotinprodukter som t.ex. snus. I den mån det senare ersätter konsumtion av cigaretter bedöms det ur ett folkhälsoperspektiv vara en positiv utveckling. Att fler snusar samtidigt som att allt färre röker kan även ses som en positiv utveckling sett till det nya tobakspolitiska målet som ska ta hänsyn till de varierande skadeverkningar som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka.

Det nya målet kommer att ligga till grund för regeringens resultatredovisning av 2025 års verksamhet i 2027 års budgetproposition. För att redovisa resultat och följa utvecklingen av det nya målet framgår det av budgetpropositionen för 2026 att följande indikatorer ska användas:

- skadeverkningar uppdelat på olika tobaks- och nikotinprodukter, samt
- bruk uppdelat på olika tobaks- och nikotinprodukter.

Indikatorerna utgör inte mål i sig utan syftar till att följa utvecklingen mot målet om minskade medicinska och sociala skador orsakade av tobaks- och nikotinprodukter. Indikatorerna bygger på ett antal statistiska mått, utifrån tillgänglig statistik och kunskap om hälsoeffekter av olika tobaks- och nikotinprodukter.

Närmare om uppdraget

Uppdraget omfattar att kartlägga att statistik finns och kan redovisas för nedan angivna statistiska mått för uppföljning av målet för tobaks- och nikotinpolitiken. I de fall statistik finns ska den redovisas. Om statistik saknas ingår det i uppdraget att analysera och lämna förslag på hur sådan statistik kan tas fram och tillgängliggöras. Underlaget ska möjliggöra uppföljning av målet om minskade medicinska och sociala skador orsakade av tobaks- och nikotinprodukter. Uppföljningen ska göras av dels skadeverkningar uppdelat på olika tobaks- och nikotinprodukter, dels bruk uppdelat på olika tobaks- och nikotinprodukter.

Statistiska mått för att följa indikatorn skadeverkningar från tobaks- respektive nikotinprodukter ska vara:

- antal vårdkontakter med specialiserad öppenvård och slutenvård för skador och medicinska tillstånd direkt eller indirekt orsakade av tobaks- och nikotinprodukter uppdelat per produktkategori (Socialstyrelsen),
- relativa risker för insjuknande i cancer och hjärt-kärlsjukdomar till följd av tobaksrökning, tobaksrökningens tillskrivningsfaktor för cancer och hjärt-kärlsjukdomar (Folkhälsomyndigheten), och
- prognoser över framtida undvikbara sjukdoms- och dödsfall utifrån förändringar i förekomsten av rökning (Folkhälsomyndigheten).

I den mån det finns etablerad vetenskaplig kunskap om risker för insjuknande till följd av annan användning av tobaks- och nikotinprodukter än tobaksrökning ska även det redovisas.

Statistiska mått för att följa indikatorn bruk av tobaks- och nikotinprodukter ska vara prevalensen för daglig användning uppdelat på olika tobaks- och nikotinprodukter (Folkhälsomyndigheten) samt tobaks- och nikotin-användning under graviditet (Socialstyrelsen). Barn och unga är särskilt känsliga för nikotinets beroendeframkallande egenskaper och behöver därför skyddas särskilt. Bland barn och unga ska därför även sporadisk användning redovisas (Folkhälsomyndigheten).

Inom ramen för uppdraget ska Folkhälsomyndigheten kartlägga att statistik finns och kan redovisas för nedan uppräknade uppgifter. I de fall statistik finns ska den redovisas. Om statistik saknas ingår det i uppdraget att myndigheten ska analysera och lämna förslag på hur sådan statistik kan tas fram och tillgängliggöras.

Relativa risker för insjuknande samt för dödlighet i cancer och hjärt- och kärlsjukdomar till följd av tobaksrökning	Totalt, per kön och diagnosgrupp cancer resp. hjärt-kärlsjukdom Totalt, per diagnos inom cancer resp. hjärt-kärlsjukdom (dvs. uppdelad per ICD-kod under kategorierna cancer resp. hjärt-kärlsjukdom där vetenskaplig evidens finns)
Tillskrivningsfaktor, PAF, till följd av tobaksrökning	Hur stor andel av framtida sjukdomsfall samt dödsfall i diagnosgrupperna cancer, hjärt-kärlsjukdom, samt mer specifika diagnoser under dessa kategorier där vetenskaplig evidens finns, kan tillskrivas rökning
Undvikna potentiella framtida sjukdomsfall samt dödsfall till följd av tobaksrökning	Hur det kumulativa antalet beräknade sjukdomsfall och dödsfall förändras för cancer och hjärt-kärlsjukdom, samt för specifika diagnoser där det finns vetenskapligt stöd, beroende på förekomsten av tobaksrökning i befolkningen. Beräkningen ska gälla fram till ett slutår som myndigheten föreslår. Underlaget ska bygga på förändringen i tobaksrökningens förekomst mellan relevanta tidpunkter för jämförelser mellan aktuella nivåer och tidigare nivåer. Myndigheten får föreslå både tidsintervallen mellan dessa jämförelse-

	tidpunkter och prognosperiod- ens längd.
Daglig rökning, prevalens	Totalt och uppdelat per åldersgrupp, utbildning och kön
Daglig snusning, prevalens	Totalt och uppdelat per åldersgrupp, utbildning och kön
Daglig nikotinsnusning, prevalens	Totalt och uppdelat per åldersgrupp, utbildning och kön
Daglig användning av e-cigarett, prevalens	Totalt och uppdelat per åldersgrupp, utbildning och kön
Sporadisk användning uppdelat på olika tobaks- och nikotinprodukter, prevalens	Barn och unga, bland elever i årskurs 9 och gymnasiet år 2

Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen kartlägga om statistik finns och kan redovisas för antal vårdkontakter med specialiserad öppenvård och slutenvård för skador och medicinska tillstånd direkt eller indirekt orsakade av tobaks- och nikotinprodukter. I de fall statistik finns ska den redovisas. Om statistik saknas ingår det i uppdraget att myndigheten ska analysera och lämna förslag på hur sådan statistik kan tas fram och tillgängliggöras. I uppdraget ingår även att se över att det finns ändamålsenliga diagnoskoder för att redovisa vårdkontakter kopplat till skador och medicinska tillstånd direkt eller indirekt orsakade av tobaks- och nikotinprodukter. Om diagnoskoder saknas ingår det i uppdraget att myndigheten ska analysera och lämna förslag på nya diagnoskoder. Socialstyrelsen ska bistå med statistik till Folkhälsomyndigheten i de delar där sådan data finns hos Socialstyrelsen.

Vidare ska Socialstyrelsen analysera och lämna förslag på hur det kan säkerställas att det finns uppgifter om användning både av tobak och nikotin

under graviditet, t.ex. genom ändring av vilka uppgifter som samlas in enligt förordningen (2001:708) om medicinskt födelseregister hos Socialstyrelsen.

När uppdraget utförs ska barnrättsperspektivet, funktionshinderperspektivet och jämställdhetsperspektivet, särskilt det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd hälsa, samt målet om en god och jämlik hälsa i hela befolkningen beaktas. I enlighet med det ska eventuell statistik som presenteras inom ramen för uppdraget så långt som möjligt redovisas könsuppdelad.

Regeringen beräknar att avsätta 250 000 kronor till vardera myndigheten för 2026 från det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg uppförda anslaget 2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel, under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Elisabet Lann

Carl Hassellöf

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Finansdepartementet/BA

Finansdepartementet/SKA

Lantbruks- och infrastrukturdepartementet/LB

Utrikesdepartementet/HF

Socialdepartementet/SAM

Folkhälsomyndigheten

Socialstyrelsen